

NA PRZYKŁAD CZASOWNIK *ZABEZPIECZYĆ* 'ZAPEWNIĆ (COŚ); ZADBAĆ (O COŚ)'

JAN WAWRZYŃCZYK

Uniwersytet Warszawski
profesor emeritus

e-mail: j.wawrzynczyk@uw.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2011-3240>

(nadesłano: 24.09.2018; zaakceptowano 1.10.2018)

Abstract

For instance, the verb *zabezpieczyć* 'provide (something); take care (of something)'

The article is devoted to the history of the Russianism *zabezpieczyć* 'zapewnić (coś); zadbać (o coś)' in theoretical and methodological terms. The material is drawn from the dictionary entitled *Гиперсловарь польского языка* which is planned to be printed in 2019.

Key words

Lexicography of the Polish language, Russianism *zabezpieczyć*, *Гиперсловарь польского языка*.

Резюме

Например, глагол *zabezpieczyć* 'zapewnić (coś); zadbać (o coś)'

Заметка посвящена истории русизма *zabezpieczyć* 'zapewnić (coś); zadbać (o coś)' в теоретико-методологическом плане. Материал для нее почерпнут из *Гиперсловаря польского языка* (лексикон готовится к печати в 2019 г.).

Ключевые слова

Лексикография польского языка, русизм *zabezpieczyć*, *Гиперсловарь польского языка*.

Należy on w dziejach polskiego słownictwa do wielotysięcznego zbioru rusycyzmów, które pojawiły się w tekstach drukowanych, oryginalnych bądź tłumaczonych (nie tylko z języka rosyjskiego). Nie każdy jednak polski rusycyzm ma własną literaturę przedmiotu – dłuższą czy krótszą listę publikacji, bibliografię prac jemu poświęconych. Temu poszczęściło się wyjątkowo. W e-brudnopisach swojego *Hipersłownika języka polskiego*¹ zarejestrowałem aż kilkanaście rozmaitych wypowiedzi na jego temat. Warto je tu przytoczyć (z zastrzeżeniem, że część owych wypowiedzi odnosi się jedynie do postaci niedokonanej – **zabezpieczać**)²:

PorJ 1910: 117-118 • PorJ 1935/36: 145 • PorJ 1965: 36-37 • S. Urbańczyk, *Zabezpieczyć a zapewnić, zagwarantować* //JPol 46 (1966), 1: 78 • JPol 47 (1967): 144, 304-305, 307 • Doroszewski W. 1968: 292-293 • PorJ 1973, 5-6: 388 • PorJ 1975, 5: 284-286 • Buttler D. 1978: 20 • Wesołowska D. N. 1978: 52 • Doroszewski W. 1979: 178-180 • Zaron Z. 1980 • PorJ 1983, 2: 135-139 • Pisarek W. 1985: 138, 186 • M. Skarżyński, *Znowu o zabezpieczyć w znaczeniu 'zapewnić'* //JPol 69 (1989), 1-2: 76-78 • S. Urbańczyk, *Dopisek* //JPol 69 (1989), 1-2: 78-79 • Nowakowski M. 2002 • Wierchoń P. 2008a: 463 • UWarsz 2018, 3: 33

W niniejszej notatce nie chodzi o szczegółową analizę merytoryczną wskazanego tu bibliograficznie³ zespołu sądów na temat tytułowego czasownika; notatka ma charakter ogólnometodologiczny.

Dane (w tym metadane) gromadzone w HJP, które trzeba stale wzbogacać, powiększać z powodu nieustannego przyrostu publikacji, umożliwiają prowadzenie szczegółowych badań i analiz krytycznych w odniesieniu do najrozmaitszych wyrażen polskich i ich klas. W niejednym wypadku – gdy owych danych jest szczególnie dużo, jak np. w obszarze aspektologii czy słowotwórstwa – mogą też, i powinny, odgrywać one rolę negatywną, tzn. nie zachęcać do podejmowania takich czy innych zagadnień.

Dysponując listą adresową dokumentów zawierających potrzebną nam odnośną informację i metainformację, uporządkowaną oczywiście chronologicznie, możemy zacząć pracę, która musi polegać – mówiąc najogólniej – na dokładnej analizie treści dokumentu D_n w porównaniu z treścią dokumentu D_{n-1} . Wykonanie wszystkich kroków (analiz cząstkowych) w obrębie badanego zbioru dokumentów odsłoni strukturę, by tak rzec, dynamiczną jego treści. Zadanie jest na ogół nieskomplikowane, jeśli

1 Praca przygotowywana do druku w 2019 r. Tutaj w dalszej narracji oznaczam ją skrótem HJP.

2 Co nie zmniejsza jednak na płaszczyźnie semantyki wartości poznawczej owych wypowiedzi; A. Bogusławski zauważył, że forma dokonana jest poniekąd nadrzędna, a formę niedokonaną można uznać za formę fleksyjną tej pierwszej (zob. jego fundamentalne studium *Rezygnacja i nadzieja filozofów*, [w:] „Przegląd Humanistyczny” 2004, nr 2, s. 4).

3 Potrzeba oszczędności miejsca w prezentowanej notatce skłoniła mnie do rezygnacji z podawania pełnych adresów bibliograficznych; rozwiązanie użytych tu skrótów znaleźć można bez trudu w Internecie na stronie www.nfjp.pl pod zakładką BIBLIOGRAPHY.

zbiór liczy tylko dwa dokumenty, przy np. dziesięciu praca może się okazać znacznie żmudniejsza. Mój przykładowy zbiór 19-dokumentowy po zamknięciu analizy uzyska pewien szkic dziejów poznania czasownika **zabezpieczyć**. Jeśli dokumentów będzie, powiedzmy, 50, wynik analizy stanowić może obszerną monografię.

W toku analizy odsłoni się określone mankamenty literatury przedmiotu, przede wszystkim sprzeczności sądów w niej zawarte, przy czym nie każda z tych sprzeczności znajduje odkrywcę i komentatora w tejże literaturze. Każdy z ocenianych sądów wiąże się z kompetencją, stopniem kompetencji autorów tych sądów. Trudno oczekiwać, by kompetencja, czyli ostatecznie wiedza badacza, była absolutna, nawet na tak skromnym wycinku, jak ten czy inny rusycyzm polszczyzny. W wypadku czasownika **zabezpieczyć** obserwujemy wyraźnie naganne zjawisko braku większego zainteresowania wcześniejszymi wypowiedziami naukowymi na temat tego słowa, ignorowanie ich, co w konsekwencji oznacza poznawczą bezużyteczność, czyli wtórność, niektórych z nich. Ignorancja niekiedy daje pożywkę spekulacjom nacechowanym skrajnym subiektywizmem. Czy nie będziemy mieć do czynienia wręcz z subiektywizacją poszczególnych leksykalnych „mikrohistorii”, przyjmując bezkrytycznie niedoinformowanie ich autorów? Mirosław Bańko, który dopisał się do mojego sprostowania w kwestii „peerelowskości” rusycyzmu **zabezpieczać**⁴, mówi o „niemijaniu się z prawdą”, choć podstawą owego niemijania się jest wyłącznie cząstkowa znajomość faktów: dokumentacji tekstowej, źródeł. Wzmiankowany HJP w podobnych wypadkach może się, przypuszczam, przydać; produkowanie, powielanie informacji niewyczerpujących generuje przecież w ostateczności dezinformację – zjawisko bez wątpienia szkodliwe (nie tylko w lingwistyce). Anglosaska metodologia nauk wskazuje w tym wypadku, że chodzi o „Argument By Laziness (Argument By Uninformed Opinion)” – informacja o nim dostępna w Internecie.

Bibliografia

- Bogusławski, A. (2004). Rezygnacja i nadzieja filozofów. *Przegląd Humanistyczny*, nr 2.
Wawrzyńczyk, J. *Hipersłownik języka polskiego* (w druku).

---

4 Por. UWarsz 2018, nr 3, s. 33; tamże dopisek M. Bańki.